Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

2024

№ 8

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Google Scholar

TDIU — Toshkent Davlat Iqtisodiyot Universiteti, 1931

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Elektron nashr. 234 sahifa.
E'lon qilishga 2024-yil 7-avgustda ruxsat etildi.

Bosh muharrir:
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:
Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Axmedov Sayfullo Normatovich, i.f.n., professor, MIM akademiyasi rektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., Navoiy davlat pedagogika instituti rektori
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, p.f.f.d., (PhD), Buxoro muhandislik-texnologiya instituti rektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU Hududiy ta'lim muassasalari va markazlar bo'yicha prorektor v.b.
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TDIUprofessori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d., TSUE professori
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Musayeva Shoira Azimovna, SamDu IS instituti professori
Cham Tat Huei, (PhD) USCI universiteti professori, Malayziya
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d.,(PhD) "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d.(,PhD) TAQU katta o'qituvchisi
Djudi Smetana, p.f.n., Pitsburg davlat universiteti dosenti, Pittsburgh, Kansas, AQSH
Krissi Lyuis, p.f.n., Pitsburg davlat universiteti dosenti, Pittsburgh, Kansas, AQSH
Ali Konak (Али Кўнак), i.f.d., prof., Karabuk universiteti dosenti, Turkiya
Glazova Marina Viktorovna, i.f.n., "LUKOIL-Energoservis" Kompaniyasi iqtisodchisi, Moskva.
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., (PhD) TDIU dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Oqil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Abdurakhmanov Kalandar Khodjaevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Rae Kwon Chung, honorary professor of TSUE, Nobel laureate, South Korea,

Osman Mesten, member of the Turkish Parliament, head of the Turkey-Uzbekistan Friendship Society

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, DSc, Prof., Minister of Higher Education, Science and Innovation of the Republic of Uzbekistan

Buzrukkhanov Sarvarkhan Munavvarkhanovich, DSc, Deputy Minister of Higher Education, Science and Innovation of the Republic of Uzbekistan

Akhmedov Durbek Kudratillayevich, DSc, Prof., Deputy of the Legislative Chamber of the Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan

Akhmedov Sayfullo Normatovich CSc, Prof., Rector of Academy of Labor and Social Relations

Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, DSc, Prof., TSUE Vice-Rector for Scientific Affairs and Innovation

Kalonov Mukhiddin Bakhritdinovich, DSc, Prof., Rector of the Navoi State Pedagogical Institute

Siddikova Sadokat Ghaforovna, PhD, Rector of the Bukhara Institute of Engineering and Technology

Khudoykulov Sadirdin Karimovich, DSc, Prof., acting Vice-rector for regional educational institutions and centers of TSUE

Yuldashev Mutallib Ibragimovich, DSc, Prof., of TSUE

Samadov Askarjon Nishonovich, CSc, Prof., of TSUE

Slizovsky Dimitriy Yegorovich, DSc, Prof., of the People's Friendship University of Russia

Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, DSc, Prof., Rector of International "Nordic" University

Akhmedov Ikrom Akramovich, DSc, Prof., of TSUE

Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja ugli, DSc, Prof., of TSUE

Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of the DGPO of the Republic of Uzbekistan

Ochilov Farkhod, Head of the DCECGPO of the Republic of Uzbekistan

Eshtayev Alisher Abduganievich, DSc, Prof., of TSUE

Shoira Azimovna Musaeva, professor of SamDu IS Institute

Cham Tat Huei, PhD, professor at USCI University, Malaysia

Akhmedov Javokhir Jamolovich, PhD, deputy of executive director of the "El-yurt umidi" fund

Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, PhD, Senior Lecturer at Tashkent University of Architecture and Construction

Judy Smetana CSc, Associate Professor, Pittsburgh State University, Pittsburgh, Kansas, USA

Chrissy Lewis CSc, Associate Professor, Pittsburgh State University, Pittsburgh, Kansas, USA

Ali Konak DSc, Prof., Associate Professor of Karabuk University, Turkey

Glazova Marina Viktorovna, CSc, economist at LUKOIL-Energoservis Company, Moscow.

Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, associate professor of TSUE

Sevil Piriyeva Karaman, PhD, doctoral student at Ankara University, Turkey

Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, independent researcher of TSUE

Ekspertlar kengashi:
Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Po‘latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg‘ona davlat universiteti dotsenti
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
G‘afurov Doniyor Orifovich, p.f.f.d., (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o‘qituvchisi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: “Ma’rifat-print-media” MChJ
Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O‘zR Tabiat resurslari vazirligi, O‘zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

MUNDARIJA

Benchmarking asosida oliy ta'lim muassasalarining raqobatbardoshlik xususiyatini oshirish 16
Qo'ng'irotboy Avezimbetovich Sharipov, Zaynutdinova Umida Djalolovna

Mehnat resurslarini samarali boshqarish orqali ish bilan bandlikni ta'minlash 20
Shakarov Zafar Gafforovich

Трансформация человеческого капитала в условиях цифровизации и внедрения искусственного интеллекта в банковскую экосистему 24
С.С. Исмаилов

"Kreativ iqtisodiyot" va "kreativ industriya": mohiyati, nazariy jihatlarining tahlili 32
Dusmuxamedov Oybek Suratbekovich

Muammoli kreditlar va ularni bartaraf etish yo'llari 37
Tojiyev Sardor Dilmurod o'g'li

Don mahsulotlari tarmog'ida mavjud kamchiliklar va ularning yechimlari 41
Sh.B. Donayev

Eksportni rivojlantirish iqtisodiy o'sishning asosiy omillaridan biridir 45
Xursandov Komiljon Maxmatkulovich

Yirik soliq to'lovchilar bo'yicha soliq ma'muriyatchiligini tashkil etish 49
Idirisov Alisher Otajonovich

Institutsional investorlar faoliyatini tashkil etishning konseptual jihatlari 53
Sultanov Maxmud Axmedovich

Poverty in developing countries: new problems and solutions 57
Amirdjanova Sitora Sunnat kizi

Факторы, влияющие на успешное функционирование скандинавской модели развития экономики 61
Вохидова Мехри Хасановна

Анализ зарубежного опыта методологии оценки финансового потенциала развитых стран 69
Буранова Лола Вахобовна

Mamlakatimizda islom moliyaviy xizmatlarini joriy etishning zarurligi 78
Babamatov Tolib Xakimovich

Davlat-xususiy sheriklik loyihalarining tashkiliy-huquqiy mexanizmlari 83
S.A.Karabayev

O'zbekiston tijorat banklarida valyuta operatsiyalarini amalga oshirish yo'llari 90
Yusupov Aziz Shuxratovich

Sanoatda raqamli transformatsiyaning shakllanishi va rivojlanishi 95
Gulbayeva Feruza Islamovna

Oliy ta'lim muassasalarining mamlakat iqtisodiy rivojlanishiga ta'siri 102
Sherov Alisher Bakberganovich

Maxsus kiyimlar tikishda foydalaniladigan gazlamalar tahlili 107
Sayidova Maftuna Hamroqul qizi

O'zbekistonda elektron bank xizmatlarini o'zgartirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish 111
Umarova Malika Baxtiyarovna

Оценка влияния налоговой системы на финансовое состояние организаций 116
Умида Юлдашева

Теоретическое обоснование интернет-маркетинга в социальных сетях 120
Арипходжаев Саидамир Фузулиддинович

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Sport tashkilotining marketing strategiyasini ishlab chiqish 127
Ismoilov Sherzod Dilshodovich

Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirishda klaster tizimini joriy qilish jarayonlari 132
Ziyadullayev G‘ayrat Umidulla o‘g‘li

Hududlar soliq salohiyatini oshirishda soliq risklarini boshqarishning zamonaviy tendensiyalari 138
Sharipov Narzullo G‘ulomovich

O‘zbekistonning xalqaro bozordagi faoliyatini kengaytirishda marketing strategiyalaridan foydalanish samaradorligi 144
Shadieva Madina Djaloliddin qizi

Xususiy tadbirkorlik va kichik biznes subyektlarining rivojlanish tendensiyalari 148
Jumanazarova Z.K.

Xalqaro savdoning O‘zbekiston iqtisodiyotiga ta’siri 154
Rashidov Bekzod Ulug‘bek o‘g‘li, Isayev Laziz Baxtiyorovich

Oliygohlarni optimallashtirishda sinergiya samarasiga erishish yo‘llari 158
Adizov Sanjar Rashidovich

Iqtisodiyotni raqamlashtirish sharoitida bank tizimining barqarorligini ta’minlash asosida aholi kambag‘allik darajasini qisqartirish 165
Xoliyorov Murod Qahramon o‘g‘li, Xoliyorova Shoxista Qahramon qizi

Концептуальная основа маркетинга в социальных сетях в туризме 174
Касимова Зилола Гуламиддиновна

O‘zbekistonda don mahsulotlari klasterlarida ishlab chiqarish va xo‘jalik faoliyatini rivojlantrish 182
Alimov G‘ayratjon Abduraxmon o‘g‘li

Актуальные проблемы и пути решения приватизации государственного имущества в узбекистане 186
Шахзод Сайдуллаев

Ttijorat bank daromadlaridagi risklarni baholash va boshqarishni takomillashtirish 192
Ahmedov Komron Muhammadaliyevich

Sanoat korxonalarini iqtisodiy salohiyatini oshirishga ta’sir etuvchi omillar tahlili 196
Quyjanov Xurshid Abdullayevich

Tashkilotning moliyaviy natijalarini hisobga olishda auditni takomillashtirish masalalari 200
Bakayev Xurshid Maxmudovich

Yirik soliq to‘lovchilar bo‘yicha hududlararo davlat soliq inspeksiyasi o‘rni va ahamiyati 206
Normurzayev Umid Xolmurzayevich

Анализ международного опыта в сфере тепличного овощеводства 214
Нурутдинова Зухра Алишеровна

Hududda turizm xizmatlarini rivojlantirishda xorijiy mamlakatlar tajribalarining mohiyati 220
Madaminova Sanobar Askarovna

Hududning iqtisodiy o‘sishini “yashil” iqtisodiyot asosida shakllantirishning nazariy asoslari 226
Shomirzayev Abdug‘affor Abdujabbor o‘g‘li

Davlat tibbiy sug‘urta jamg‘armasi faoliyati tahlili 230
Umurzakova Mo‘tabarxon Nodir qizi

IQTISODIYOT ЭКОНОМИКА ECONOMY

DAVLAT TIBBIY SUG'URTA JAMG'ARMASI FAOLIYATI TAHLILI

Umurzakova Mo'tabarxon Nodir qizi
O'zMU "Makroiqtisodiyot" kafedrasi dotsenti, PhD

Annotatsiya: Maqolada mamlakatimizda sog'liqni saqlash tizimini tashkil etishning yangi modeli va davlat tibbiy sug'urta jamg'armasi maqsadi, vazifasi haqida so'z boradi. Shu bilan birgalikda, davlat tibbiy sug'urta jamg'armasining sarf-xarajati tahlili amalga oshirilgan.

Kalit so'zlar: tibbiy sug'urta, aholi salomatligi, sog'liqni saqlash, sog'liqni saqlash sohasini moliyalashtirish, tibbiy yordam, pullik tibbiy xizmat.

Abstract: In the article, a new model of the organization of the health care system in our country and the goal, mission of the state medical insurance fund, and the analysis of the state medical insurance fund's expenses were carried out.

Key words: Health insurance, public health, healthcare, healthcare financing, medical care, paid medical care.

Аннотация: В статье проведена новая модель организатsiи системы здравоохранения в нашей стране, цель, миссия Государственного фонда медицинского страхования, а также проведен анализ расходов Государственного фонда медицинского страхования.

Ключевые слова: Медицинское страхование, здоровье населения, здравоохранение, финансирование здравоохранения, медицинская помощь, платная медицинская помощь.

KIRISH

Butun dunyoda 2030-yilgacha BMTning Global kun tartibidagi Barqaror rivojlanish maqsadlarini izchil amalga oshirish bo'yicha tizimli ishlar amalga oshirilmoqda. O'zbekistonda ham 2030-yilgacha Barqaror rivojlanishning 16 milliy maqsadi[1] qabul qilingan.

Shulardan biri salomatlik bo'lib, bu barcha davlatlar, jumladan, Markaziy Osiyo mamlakatlari uchun ham eng muhim masala hisoblanadi. Bu borada keyingi yillarda keng ko'lamli ishlar amalga oshirilmoqda. Aslida ham kelgusi besh yilda yurtimiz aholisini sifatli va malakali tibbiy xizmat bilan ta'minlash, sog'lom turmush tarzini keng qaror toptirish Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasining eng muhim yo'nalishi sifatida belgilangan. Unga ko'ra, tizimda bir qator o'zgarishlar yuz bermoqda. Ulardan biri – davlat tibbiy sug'urtasi mexanizmlarini keng joriy etgan holda xususiy tibbiyot muassasalari faoliyatini keng ko'lamda rag'batlantirishdir. Bu bilan aholiga davlat tomonidan ko'rsatiladigan kafolatli bepul tibbiy yordam bilan birga sifatli va arzon tibbiy xizmatlardan foydalanish uchun qo'shimcha imkoniyatlar yaratilmoqda.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

O'zbekistonda sog'liqni saqlash tizimini moliyalashtirish va sug'urta xizmatlar bozorini shakllantirishning nazariy va amaliy jihatlari S.S. Kenjayev, N.X. Jumayev, D.A. Raxmonov, O.R. Rayimberdiyeva, O'.D Rajabov, X.M. Shennayev, Z.X. Bazarovlarning ilmiy asarlarida tadqiq etilgan.

S.S. Kenjayev o'z ilmiy ishlarida: "Davlat tibbiy sug'urta jamg'armasi sog'liqni saqlash xarajatlarini nazorat qilish va samarali taqsimlashning muhim vositasidir, bu esa iqtisodiy resurslarning maqsadli va optimal foydalanishiga yordam beradi", – deb ta'kidlab o'tgan.[2]

N.X. Jumayev esa bu borada "Davlat tibbiy sug'urta jamg'armasi sog'liqni saqlash sohasidagi davlat xarajatlarini samaradorlik bilan boshqarish va sog'liqni saqlash xizmatlarini keng ommaga taqdim etishda davlatning rolini kuchaytirishga imkon beradi", – degan fikr yuritgan[3].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqot ishlarini amalga oshirishda ilmiy tadqiqot metodologiyasida keng qo'llaniladigan usullardan foydalanildi. Davlat tibbiy sug'urta jamg'armasining faoliyati ta'siri tendensiyalarini o'rganishda umumiylikdan individuallikka va aksincha tartibda deduksion yoki induksion usullardan foydalanish samara bersa,

1 uza.uz
2 S.S. Kenjaev. Majburiy tibbiy sug'urtani joriy etish bilan bog'liq murakkabliklar. Iqtisodiyot va ta'lim/2024-yil 2-son.
3 Jumaev N.X. Sog'liqni saqlash muassasalarini moliyalashtirishning natija mezonlarini shakllantirish. "Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar" ilmiy elektron jurnali, №3, may-iyun, 2019.42.b.

abstrakt-mantiqiy fikrlash usuli esa jarayonni tizimli tahlil qilishda ahamiyatlidir. Ilmiy tahlil jarayonida ana shu ilmiy tadqiqot usullaridan, xususan, kuzatish, umumlashtirish, guruhlash, taqqoslash, tahlil qilishda esa sintez va tahlil usullaridan keng foydalanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 12-noyabrdagi "Sog'liqni saqlash tizimini tashkil etishning yangi modeli va davlat tibbiy sug'urtasi mexanizmlarini Sirdaryo viloyatida joriy etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-4890-son[4] qaroriga asosan 2023-yildan boshlab respublikaning boshqa hududlarida Sirdaryo viloyatining ijobiy natijalari asosida bosqichma-bosqich davlat tibbiy sug'urtasi tizimi joriy etilmoqda.

O'zbekistonda 2024–2026-yillarga mo'ljallangan amaliy chora-tadbirlar rejasida qayd etilgan vazifalar ijrosini ta'minlash uchun 270 dan ortiq chora-tadbirlar, shuningdek, 2030-yilgacha erishiladigan samaradorlik ko'rsatkichlari ishlab chiqilgan. Zamonaviy va samarali boshqaruv usullari hamda moliyaviy mexanizmlarni joriy qilish orqali tibbiy xizmat sifatini oshirish maqsadida 2030-yilga qadar:

- sog'liqni saqlashning quyi (birlamchi), o'rta (ikkilamchi) va yuqori (uchlamchi) bo'g'imlaridagi muassasalarni moliyalashtirish manbasi, tibbiy xizmat ko'rsatish hajmi va shakllari hamda boshqaruv usullari belgilangan yangi milliy tibbiy yordam tizimi;
- kafolatlangan tibbiy xizmatlarning aniq hajmi, pulli tibbiy xizmatlar turini kengaytirish;
- davlat tibbiyot muassasalariga moliyaviy mustaqillik berish va moliyaviy faoliyatini biznes reja asosida yuritish mexanizmlarini bosqichma-bosqich joriy etish;
- statsionar tibbiyot muassasalarida "har bir davolangan holat" uchun moliyalashtirish orqali davlat tibbiy sug'urtasi mexanizmlariga to'liq o'tish va boshqalar nazarda tutilgan.

Iqtisodiy rivojlanishni ta'minlash, ijtimoiy birdamlikka erishish, atrof-muhitni tiklash va inson kapitalini mustahkamlash uchun sog'liqni saqlash haqiqatan ham sarmoya kiritish uchun eng yaxshi soha ekani oydinlashmoqda. Shu maqsadlardan kelib chiqib O'zbekistonda ham sog'liqni saqlash tizimini moliyalashtirishda yangi model, ya'ni tibbiy sug'urta modeli joriy etildi.

2021-yildan boshlab Sirdaryoda Davlat tibbiy sug'urtasi jamg'armasi tashkil etildi. Hozirda Davlat tibbiy sug'urtasi jamg'armasi davlat byudjeti mablag'lari va transfertlar hisobidan – 3 708,5 mlrd so'm moliyalashtirilmoqda (1-jadval).

1-jadval. Davlat tibbiy sug'urtasi jamg'armasi daromadlari va xarajatlarining prognoz ko'rsatkichlari. (mlrd so'm)

Davlat tibbiy sug'urtasi jamg'armasi	Yil boshiga qoldiq	2024-yil prognoz			Yil oxiriga qoldiq
		Daromadlar	Byudjetdan transfertlar	Xarajatlar	
	40,3	4,0	3 708,5	3 709,6	43,2

Xorij mamlakatlar tajribasiga ko'ra, majburiy tibbiy sug'urta jamg'armalari ish beruvchi va ishlovchilar tomonidan to'lanadigan badallar hisobiga moliyalashtiridi. Ammo O'zbekistonda hali sug'urta badallari joriy etilmadi va davlat tibbiy sug'urta jamg'armasini moliyalashtirish davlat byudjetidan aholi jon boshiga hisoblanmoqda.

Asosiy qonunimizda aholi davlat hisobidan tibbiy yordamni kafolatlangan hajmini olishga haqli deb belgilanishi esa muhim kafolatdir.

Aholiga tibbiy yordam ko'rsatishning sifati, samaradorligi va ommabopligini oshirish, birlamchi tibbiy-sanitariya yordami ko'lamini kengaytirish, sohaga bosqichma-bosqich tibbiy sug'urta tizimini joriy etish, tibbiy xizmatlar bozorida zamonaviy raqobat muhitini yaratish, shu asosda aholining kafolatlangan va sifatli tibbiy yordam olish imkoniyatlari kengaytirilmoqda.

Sirdaryo viloyatida sog'liqni saqlash tizimini tashkil etishning yangi modeli va davlat tibbiy sug'urtasi mexanizmlarini joriy etish bo'yicha tajriba-sinov loyiha amalga oshirildi. Shu jarayonda Kafolat paketi ishlab chiqildi va birlamchi tibbiy yordamning bepulligi belgilab qo'yildi. Sirdaryo viloyatida davlat tibbiy sug'urtasi mexanizmlarini joriy etish natijasida tibbiyot muassasalarida ro'yxatga olingan kasalliklar sinflari bo'yicha aholining umumiy kasallanishi soni kamayganini ko'rishimiz mumkin(1-rasm).

4 lex.uz›docs/5100699

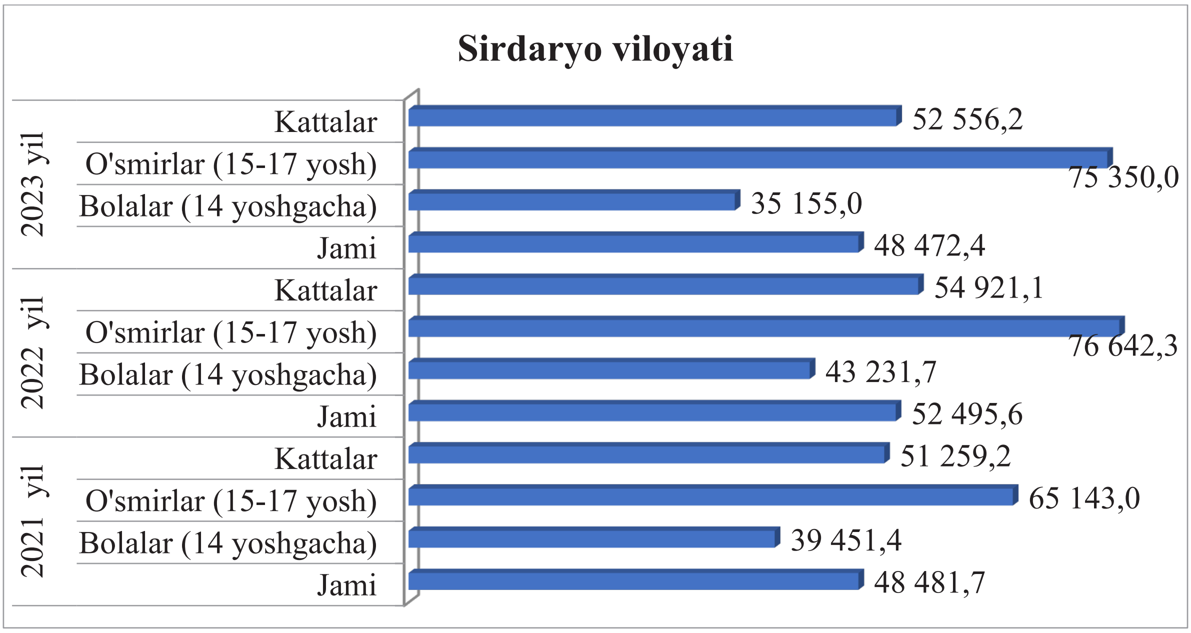

1-rasm. Tibbiyot muassasalarida ro'yxatga olingan kasalliklar sinflari bo'yicha aholining umumiy kasallanishi (Jami – 100 000 aholiga ro'yxatga olingan kasalliklar).

Sirdaryo viloyatida 11 ta markaziy tuman shifoxonasi, 11 ta ko'p tarmoqli poliklinika, 36 ta oilaviy poliklinika, 56 ta oilaviy shifokorlik punkti, 35 ta mahaliy shifokorlik punkti faoliyat yuritmoqda, ularning hammasi aholiga kafolatlangan paket asosida birlamchi tibbiy-sanitariya yordami ko'rsatmoqda. Davlat tibbiy sug'urtasi tizimi aholiga ko'rsatilayotgan tibbiy xizmatning sifatini oshirishga qaratilgan muhim qadam hisoblanadi. Davlat tibbiy sug'urtasi jamg'armasining shaxsiy g'azna hisobvarag'idan mablag'larni 4 917 730 200 so'm miqdorda iyun oyi uchun 10 % to'lovlar amalga oshirilgan (2-jadval).

2-jadval. Davlat tibbiy sug'urtasi jamg'armasining shaxsiy g'azna hisobvarag'idan mablag'larni o'tkazish to'g'risida (iyun oyi uchun 10 % to'lov. so'm)

Tibbiyot tashkilotlarining nomi	Iyun oyi 10% summasi	Tibbiyot tashkilotlarining nomi	Iyun oyi 10% summasi
Viloyat tashkilotlari jami	24 670 700	Sardoba TTB	168 084 900
Guliston ShTB jami	318 602 700	Mirzaobod TTB	116 962 900
Shirin ShTB	52 962 400	Xovos TTB	184 895 200
Yangiyer ShTB	245 584 500	Oqoltin TTB	138 734 000
Guliston TTB	154 765 500	Sirdaryo TTB	384 882 300
Boyovut TTB	221 102 400	Shahar va tuman tibbiyot birlashmalari	2 151 460 800
Sayxunobod TTB	164 884 000		
HAMMASI	4 917 730 200		

2024-yilda Toshkent shahridagi tumanlarda reimbursatsiya dasturini bosqichma-bosqich joriy qilish rejalashtirilgan. Hozirda Uchtepa va Shayxontoxur tumanlarida reimbursatsiya dasturini joriy qilish ishlari olib borilmoqda. Ayni damda ushbu tumanlardagi poliklinikalar va ularga yaqin joylashgan dorixonalarni reimbursatsiya tizimiga jalb etish ishlari boshlangan. Reimbursatsiyada ishtirok etayotgan dorixona bemorga dori-darmonni elektron retsept asosida bepul beradi. Bunda berilgan dori bo'yicha dorixonalar sarf-xarajatini Davlat tibbiy sug'urtasi jamg'armasi qoplab beradi. Shu bilan birga, xususiy tibbiyot klinikalarida yuqori texnologiyali jarrohlik amaliyotlari bajarishda ham hamkorlik yo'lga qo'yildi. Sog'liqni saqlash sohasida xususiy sektor ulushi yildan yilga ortib bormoqda.

Bu bir tomondan aholiga tibbiy xizmatdan foydalanishda keng tanlov imkoniyatini taqdim etsa, boshqa tomondan xizmatlar sifatini ham yaxshilaydi. Eng asosiysi, bu – davlat tibbiyot muassasalariga tushadigan yuklamaning sezilarli darajada kamayishiga xizmat qiladi.

Aytish lozimki, sohada yaratib berilgan shart-sharoitlar tufayli bugungi kunda mamlakatimizdagi xususiy tibbiyot muassasalarida 130 ta tibbiy ixtisoslikning 18 ta yo‘nalishida yuqori texnologiyali va murakkab jarrohlik operatsiyalari bajarilmoqda.

Xususiy sektorga davlat byudjeti mablag‘lari hisobidan travmotologiya va ortopediya, akusherlik va ginekologiya, ko‘z mikroxirurgiyasi, urologiya va kardiologiya kabi ixtisosliklar bo‘yicha tibbiy xizmat ko‘rsatishga ruxsat berildi.

Shuningdek, imtiyozli toifaga kiruvchi shaxslarni nodavlat tibbiyot muassasalarida davolanish xarajatlari Davlat tibbiy sug‘urtasi jamg‘armasi tomonidan qoplab berilmoqda. Qolaversa, 36 ta muassasa 91 ta avtotransport vositalari bilan o‘z tez tibbiy yordam xizmatiga ega. Ta’kidlash kerak, ayni paytda tibbiyotning mazkur sektorida 16 ming 365 nafardan ziyod shifokor, qariyb 25 ming 500 nafar o‘rta tibbiyot xodimi faoliyat ko‘rsatmoqda.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Sog‘liqni saqlash tizimida tibbiy sug‘urtani joriy etish va rivojlantirish yaqin kelajakda mazkur yo‘nalishda o‘z ta’sirini ko‘rsatadi:

yangi nodavlat tibbiyot muassasalarini tashkil etishda xalqaro standartlarni joriy etish;

xususiy sektorda tibbiy xizmatlar sifatini oshirish, “xavfsiz tibbiyot” prinsipini amaliyotga tatbiq qilish;

tibbiy xizmatlar iste’molchilarining huquqlarini ishonchli himoya qilish;

sohada sifat ko‘rsatkichlarini yanada oshirish imkoni yaratiladi.

Sohaga kiritilgan sarmoyalar iqtisodiyotga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi va sog‘liqni saqlash tizimini moliyalashtirish modeli tibbiy sug‘urta tizimi aholi farovonligiga o‘z ta’sirini ko‘rsatadi Sog‘liqni saqlash sektori sug‘urtani rivojlantirishga hissa qo‘shadigan eng yirik sektordan biridir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. S.S. Kenjayev. Majburiy tibbiy sug‘urtani joriy etish bilan bog‘liq murakkabliklar. Iqtisodiyot va ta’lim-2024-yil 2-son.
2. Jumayev N.X. Sog‘liqni saqlash muassasalarini moliyalashtirishning natija mezonlarini shakllantirish. “Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar” ilmiy elektron jurnali, №3, may-iyun, 2019.42-b.
3. Raxmonov D.A. O‘zbekistonda ijtimoiy sohani moliyalashtirishning metodologik asoslarini takomillashtirish. Fan. dokt. (DSc) diss. avtoref. – T.: “Akademiya noshirlik markazi”, 2018.– 71-b.
4. Rayimberdiyeva O.R. Sog‘liqni saqlash muassasalarini moliyaviy ta’minlashni tashkil qilish. I.f.n. ilm. daraj. ol. uchun. baj. dis. avtoref. – T., 2001. – 21 b.
5. Rajabov O‘.D. Ijtimoiy xizmatlar sohasida xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishning nazariy jihatlari va ustuvor yo‘nalishlari. I.f.n. ilm. daraj. ol. uchun. baj. dis. avtoref.– T., 2008. – 26 b.
6. Shennayev X.M. Sug‘urta agentlari uchun qo‘llanma.-T. Moliya-iqtisod.,2011.–65 b.
7. Bazarov Z.X. O‘zbekistonda tibbiy sug‘urtalash amaliyotini takomillashtirish. I.f.f.d (PhD) ilm. daraj. ol. uchun. baj. dis. avtoref.– T., 2021. – 26.
8. https://lex.uz
9. https://www.norma.uz
10. https://api.mf.uz
11. Davlat tibbiy sug‘urta jamg‘armasi rasmiy sayti – https://dtsj.uz

Jurnal sayti: https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT
Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2024. № 8

© Materiallar ko‘chirib bosilganda ““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali manba sifatida ko‘rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma’sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga
maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.
El.Pochta: sq143235@gmail.com
Bot: @iqtisodiyot_77
Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo‘lishingiz mumkin. Obuna bo‘lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to‘lov haqidagi ma’lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo‘natishingizni so‘raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo‘natamiz.

““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali 03.11.2022-yildan
O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№566955 reyestr raqami tartibi bo‘yicha ro‘yxatdan o‘tkazilgan.
Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug‘bek tumani
Kumushkon ko‘chasi, 26-uy.